Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 30 Montgomery St.
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250
(212) 227-5251

РІК LXXXIV. Ч. 249. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 12-го ЛИСТОПАДА 1977 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. SATURDAY, NOVEMBER 12, 1977 No. 249. VOL. LXXXIV.

У виборах один українець переміг, чотири програли

Джерзі Сіті, Н. Дж.. — Теодор Дусаненко, один із кількох українських кандидатів на різні пости до міських, повітових і стейтових установ, минулого вівтірка, 8-го листопада, був переобраний до легіслятури повіту Роклeнд з міста Кларкставн, , Н. Й. Т. Дусаненко, 35-літній учитель математики в середній школі Кларкставну, кандидував з рамени Республіканської і Консервативної партій і одержав 11,435 голосів, найбільше з усіх кандидатів. Він є членом легіслятури з 1969-го року, а під час минулої чотирирічної каденції був речником більшости. Активний в багатьох місцевих організаціях, В. Дусаненко є рівнож членом 204-го Відділу УНСоюзу.

Як уже інформовано, Олег Миськів, молодий підприємець з Ірвінґтону, Н. Дж., який кандидував з рамени Республіканської партії до стейтової легіслятури, Н. Дж., зазнав невдачі у цій його першій спробі. Він одержав 8,239 голосів, майже на половину менше, як його два демократичні противники.

Малою кількістю голосів — заледве 140 — програв вибори до повітової легіслятури Олстеру управитель Союзівки Володимир Квас. Він одержав 1,893 голоси і опинився на четвертому місці при трьох обраних кандидатах. В. Квас вів обширну і позитивну кампанію, приєднавши собі і українцям, помимо програної, багато приятелів. Його кандидатуру піддержували місцеві газети, як рівнож деякі жидівські громадські діячі включно із Стенлі Розенстаком, головою жидівського громадського центру в Елленвіллі, Н. Й.

Невдачі зазнали рівнож двоє українських кандидатів в Сиракюзах, Н. Й. Олена Соботка, яка кандидувала з рамени Республіканської партії до міської ради, здобула 2,983 голоси, приблизно на 1,500 голосів менше, як її демократичний противник Ед Новаковскі. Іван Ліщак, республіканець - консерватист, який кандидував до леґіслятури повіту Онондага, програв різницею біля 1,000 голосів до Еда Раєна, одержавши 2,128 голосів.

Проф. Марта Богачевська-Хомяк доповідатиме на Міжнародній Конференції

Вашінгтон. — Початки і розвиток українського жіночого руху будуть темою одної із доповідей на Міжнародній Конференції з Історії Жіноцтва, яка відбудеться від 16 - 18 листопада ц.р. в Мерілендському Університеті біля Вашінґтону.

Доповідь — „Український жіночий рух: між фемінізмом і націоналізмами" — прочитає Марта Богачевська-Хомяк, професор історії в Мангаттанвіл Коледжі біля Ню Йорку. Проф. Богачевська-Хомяк недавно повернулася із дев'ятимісячної поїздки до Польщі, де як стипендіянт Фулбрайта займалась дослідницькою діяльністю в галузі жіночих рухів в архівах Варшави, Кракова і Перемишля.

На програмі конференції в Мерілендському Університеті має виступити приблизно сто доповідачів із ЗСА, Канади, Англії, Франції, Західньої Німеччини, Нової Зеляндії. В доповідях і семінарійних групах вони розглядатимуть такі справи, як розвиток феміністичної свідомости, роля жінок в революціях, ідеологічні підстави домашніх господарств, жіноцтво під час розвитку промислу в 19 сторіччі, вклад жінок в індустрію під час Першої світової війни, жінки різних суспільних кляс, іконографія й археологія як засоби для вивчення історії жіноцтва та роля жінок у злочинстві.

Доповідь проф. Богачевської-Хомяк передбачена на сесії „Фемінізм і націоналізм в Східній Европі." Дві інші доповіді на цій сесії це — „Польський жіночий рух 1864-1914 рр." проф. Ричарда Люіса із Стейтового університету Ст. Клауд і „Поява політичної жінки в хорватській партизанці 1941-1945 рр." проф. Мері Рід з Каліфорнійського університету в Берклі.

Сесія має початись о год. 9:30 рано, в четвер, 17 листопада, в кімнаті ч. 2110, в будинку Center of Adult Education Мерілендського університету в Коледж Парк, Мд. біля Вашінґтону.

Д-р Теофіль Артемович очолив УЛТПА — Середній Ню Йорк

Сиракюзи, Н. Й. (М.Л.) Дня 5 листопада ц. р. відбулись тут що-дворічні збори Відділу Українського Лікарського Т-ва Північної Америки, у висліді яких д-р Теофіль Артемович із Рочестеру був обраний на голову Відділу, а д-р Володимир Когутяк — на голову наступника. До Управи Відділу обрано д-ра Михайла Логазу зі Сиракюзів, як секретаря, д-ра Володимира Когутяка з Ютики, а до Контрольної комісії д-рів Дмитра Капітана й Олександра Ґудзяка.

З огляду на близькість дати Зборів до 59-ої річниці Листопадового Зриву збори почались святковою доповіддю-спомином про оборону Львова д-ра Дмитра Капітана, УСС-а і учасників боїв за Львів.

З перебігу Зборів замітне те, що цей малий Відділ, який у своїй більшості складається з лікарів-емеритів, міг із своїх фондів розділити дол. 700.00 на наші національні потреби, а саме по дол. 100 — на Український Науковий Інститут у Гарварді, на НТША, УВАН, УМХС у Мюнхені і Патріярший Фонд та дол. 200 — на допомогу одній лікарці у матеріяльній скруті.

Уступаючий голова д-р М. Логоза назвав цей Відділ „відділом емеритів", бо аж вісім його досі активних членів відійшли в останніх роках на пенсію із стейтової служби, а саме (в порядку їхнього сеньйорства) д-ри: Климентій Мельник, Іван Жовнірович, Дмитро Капітан, Михайло Семчишин, Володимир Когутяк, Михайло Логаза, Всеволод Клюфас і Любомир Билов.

Тільки 6 членів виконують приватну практику, з яких половина вже теж перейшли пенсійний вік, а двох ще продовжують стейтову службу. Своїх заслужених пенсіонерів Відділ відзначив у часі спільної вечері відчитанням їхніх дуже цікавих біографій — таких характеристичних для грізної доби нашої найновішої історії.

Тепер медичні школи випускають відносно багато наших молодих лікарів і вони осідають переважно у великих осередках нашого поселення. Наш Відділ — у власному інтересі, як теж в інтересі наших поселенців на цьому терені — заохочує їх поселюватись у містах Центрального Ню Йорку.

Картер виправдує рішення передати Мадярщині корону св. Стефана

Вашінґтон. — Під час півгодинної зустрічі в Білім Домі з групою членів Конґресу, президент Джіммі Картер в середу, 9-го листопада, заявив, що його рішення передати корону св. Стефана Мадярщині є правильне, бо ця корона, символ мадярської державности, належить мадярському народові, а не комуністичному урядові тієї східньоевропейської країни.

В час, коли біля Білого Дому протестувала група американців мадярського походження, Президент сказав конґресменам, під проводом демократичної конґресменки Мері Ровс Окар з Огайо, що так як Конституція ЗСА є власністю американського народу, а не президента країни, так і корона св. Стефана належить мадярському народові, а не комуністичним властям. Він підкреслив, що незгідний з ідеологією і діяльністю комуністичних урядів і тому не можна інтерпретувати його рішення передати корону св. Стефана Будапештові як „ознаку признання" для комуністичного уряду Мадярщини.

Конґресменка Окар, яка твердить, що ЗСА не повинні передавати корони „в руки диктаторського режиму", бо корона є „символом політичної і релігійної свободи мадярського народу", опісля сказала кореспондентам, що президент Картер все одно обіцяв, що Конґрес „таки матиме голос" відносно умов, на яких Будапешт одержить корону. Вона пригадала, що в Палаті Репрезентантів внесла законопроект, спонзорований 30-ма конґресменами, який вимагає, щоб Конґрес раніше дав свою згоду, заки уряд ЗСА передасть корону Будапештові.

Як відомо, корона св. Стефана, якою майже протягом тисячі років були короновані володарі Мадярщини, як теж і інші королівські реґалії, находяться під американською охороною від 1945-го року, коли тодішній антикомуністичний мадярський уряд передав їх американським військовим властям, бо боявся, що корона і реґалії попадуть в руки совєтських військових частин, що наближалися до Будапешту.

Уряд президента Картера рішив передати корону Будапештові, бо вважає, що в Мадярщині політичні та економічні умовини кращі, ніж в якій іншій комуністичній державі Східньої Европи. Коментатори твердять, що Вашінґтон старається мати безпосередні зв'язки з Мадярщиною та іншими сателітами Совєтського Союзу, щоб заохотити їх вести незалежну від Москви політику.

Минулої середи в Палаті Репрезентантів проходило переслухування в справі передачі корони св. Стефана Будапештові, під час якого кілька конґресменів і представники мадярської громади в ЗСА закликали уряд не передавати корони та інших реґалій, аж поки в Мадярщині не відбудуться вільні вибори. Проте, речники Конґресу думають, що президент Картер таки передасть корону, але ще не відомо коли і чи ставитиме якісь передумови.

Група сенаторів відвідує Панаму

Панама. — З уваги на те, що в Сенаті ЗСА далі існує поважна опозиція проти нового договору між ЗСА і Панамою щодо Панамського каналу, що його недавно підписали президент Джіммі Картер і панамський президент Омар Торріхос Геррера, до тієї центрально-американської держави в середу, 9-го листопада, прибуло 7 демократичних сенаторів, під проводом сен. Роберта Бирда із Західньої Вірджінії, лідера Демократичної більшости в Сенаті, щоб перевірити ситуацію на місці і відтак рекомендувати цілому Сенатові, чи ратифікувати новий договір, чи відкинути його. Поїздка сенаторів триватиме 4 дні.

Населення Панами вже кілька тижнів тому шляхом референдуму схвалило новий договір, який передбачає передання контролі над каналом в руки панамського уряду в 2000-му році, але запевняє, що навіть після того реченця ЗСА відіграватимуть важливу ролю в обороні каналу і що американські воєнні кораблі, на випадок війни, матимуть першенство щодо перепливу через канал.

Опозиція в Сенаті і серед американського загалу твердить, що ЗСА не можуть погоджуватися на те, щоб стратеґічно важливий Панамський канал вийшов з-під контролі американських властей, бо Панама, твердять вони, може в майбутньому знаціоналізувати канал і не допускати американських кораблів.

Прихильники нового договору натомість вказують, що він запевняє Америці вільний доступ, як теж право обороняти „невтральність" каналу, як теж твердять, що передача каналу під контролю панамського уряду спричиниться до поліпшення відносин між ЗСА і країнами Латинської Америки.

Совєти оправдуються за Каррілья

Москва. — Оправдуючись за недопущення до слова лідера еспанських комуністів Сантіяго Каррілья в часі святкування у Москві 60-річчя большевицької революції, совєтське пресове агентство ТАСС опублікувало заяву головного редактора „Правди" Віктора Афанасієва у якій, між іншим, стверджується, що Каррільйо не міг виступити не тому, що хтонебудь мав якесь застереження до його промови, а тому, що він пізно приїхав до Москви. Афанасієв заявляє, що він зустрінув Каррілья на летовищі і ще там сказав йому, що ледви чи він зможе говорити на мітінґу в Кремлівському палаці з'їздів, бо він приїхав до Совєтського Союзу запізно. Щоб заспокоїти голову еспанської Комуністичної партії, Афанасієв потішав Каррілья, що він матиме змогу виступити іншим разом в Москві, або іншому місті і, що його промова буде надрукована у совєтських газетах. „Каррільйо відкинув тоді мою пропозицію, — мовить Афанасієв, — і після мітінґу виступив з окремою заявою для преси". Політичні спостерігачі стверджують, що заяву Афанасієва можна оцінювати, як оправдання Москви не так перед лідером еспанських комуністів, як перед комуністами Західньої Европи, які симпатизують „покривдженим" еспанцям.

САНТІЯҐО КАРРІЛЬЙО ПРИБУДЕ ДО ЗСА

Мадрід, Еспанія. — Совєтське пресове агенство ТАСС інформує, що лідер еспанської Комуністичної партії Сантіяго Каррільйо, якого, як відомо, Москва не допустила до слова на святкуваннях 60-річчя большевицької революції, прибуде 14-го листопада до З'єднаних Стейтів Америки і виступить з лекціями на Єйському і Гарвардському університетах. Також університет Джона Гопкінса запросив Каррілья виступити з трьома лекціями. Інформацію ТАСС про приїзд Каррілья до ЗСА надрукувала „Правда" й інші совєтські газети.

ВЕРХОВНИЙ СУД УРСР „НЕ ЗНАЙШОВ ПІДСТАВ" ДЛЯ ЗМІНИ ВИРОКІВ РУДЕНКА І ТИХОГО

Ню Йорк. (Пресова Служба ЗП УГВР). — 15-го вересня ц. р. Верховний Суд УРСР в Києві відкинув касаційну скаргу Миколи Руденка і Олексія Тихого, яких обласний суд в Донецьку засудив 1 липня на сім і десять років ув'язнення та на кари заслання. Подаємо поширений у самвидаві неофіційний запис про розгляд справи Руденка і Тихого у Верховному Суді УРСР.

„15 вересня, година 14:00. Біля будинку Верховного Суду УРСР зібралися знайомі і друзі Миколи Руденка і Олекси Тихого. Всіх без вийнятку впустили в зал.

Голова суду зачитує вирок Донецького обласного суду від 1 липня 77 року.

Руденко Микола Данилович 1919 року народження, звинувачується в антирадянській агітації і пропаганді за статтею 62 К.К. УРСР.

З 1972 року, Руденко систематично виготовляв і розповсюджував наклепницькі вигадки, які ганьблять радянський суспільний і політичний лад.

В наклепницьких пасквілях: „Прощай Марксе, здраствуй Кене", „Економичиские монологи" та інші. Руденко брехав на радянський народ, на комуністичну партію, на радянський спосіб життя.

Руденко, маючи зв'язок з закордоном, передавав на Захід інформацію, яка потім використовувалась підривними зарубіжними радіостанціями.

В 1976 році Руденко мав телефонну розмову з Богданом Ясенем, проживаючим в США, і якого Руденко прохав полагодити зв'язок з ним через Американське консульство в Києві.

На протязі кількох років Руденко виготовляв антирадянські матеріяли, з якими знайомив своїх друзів і знайомих, зокрема Мешко, Турчина, Бердника, Барладяну та інших. Так в 75 році виготовив антирадянський документ під назвою „До людей доброї волі", який відрукував на пишучій машинці в 20 примірниках і розіслав їх особам, адреси яких взяв з телефонного довідника.

Друкувати антирадянські матеріяли Руденкові допомагала його дружина Раїса.

В жовтні 76 року, Микола Руденко виготовив і передав на Захід наклепницький матеріял під назвою „Не хочеш бути падлюкою — у в'язницю". Цей матеріял використовувався ворожими радіостанціями.

В 76 році Руденко написав поему „Хрест", в якій паплюжив національну політику комуністичної партії.

В травні 75 року Микола Руденко за антирадянські дії арештовувався на короткий час, але певних висновків не зробив, а продовжував займатися антирадянщиною.

В листопаді 76 року, Руденко з психічно хворим П. Григоренком створили так звану Групу Сприяння Виконанню Гельсінкських Угод. Цю групу очолив Руденко і був відповідальний за випуски меморандумів групи.

В грудні 76 року, Руденко виготовив Меморандум ч. 1, з яким ознайомив Бердника, Мешко, Мариновича, Матусевича і дав їм підписати.

В меморандумі ч. 1, ч. 2 мали місце наклепницькі вигадки, які ганьблять радянський лад і ставлять своєю метою підрив радянської влади.

В січні 77-го року виготовив Меморандум ч.

(Закінчення на ст. 4-ій)

ПРИЙШЛО ДО НОВОГО ЗУДАРУ МІЖ ІЗРАЇЛЕМ І ПАЛЕСТИНСЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ

Бейрут, Леван. — Пресові агентства інформують, що ізраїльські військові літаки бомбили на протязі двох годин біблійну місцевість Тир, у відплату за акції палестинських партизанів і обстрілювання ракетами ізраїльських поселень на пограниччю між Ізраїлем і Леваном. Помимо тверджень свідків, що від атаки потерпіло цивільне населення, шеф ізраїльського головного штабу заявив, що під обстрілом були тільки партизанські інсталяції. При тому він відмітив, що Ізраїль вдоволений з цієї акції, бо знищено багато накопиченої партизанської зброї, ракет тощо. Кореспондент ЮПІ Дейвід Пірс, який відвідав пошкодовану бомбами і ракетами місцевість, заявляє, що багато жінок, дітей і старших осіб були жертвами останнього бомбардування. Опікуни шпиталів жалувалися кореспондентові, що від цієї атаки згинуло, або пізніше померли від поранень понад 60 осіб, а понад 100 було поранених. Бомбардування охоплювало територію у промірі 7 миль. Леванські офіційні чинники дуже гостро засудили ізраїльську атаку і заявляють, що вона напевно спричиниться до погіршення ізраїльсько-арабських відносин, бо ізраїльтяни не тільки бомбардували згадану місцевість, але постійно обстрілюють прикордонні місцевості Левану, нібито у відплату за саботажні акції палестинців і при тому вбивають цивільне населення та знищують житлові приміщення мирних леванців. Ізраїльський генерал Мордехай Ґур заперечив твердження леванців і заявив, що ізраїльські військові літаки концентрували свою атаку виключно на партизанські з'єднання і їхні об'єкти і дуже уважали, щоб не зачепити цивільних поселень. Біда тільки в тому,—заявив ген. Ґур, — що партизанські відділи перебираються потім в цивільну одежу і представляють себе перед закордонними кореспондентами, як леванські селяни. Ген. Ґур додав, що Ізраїль мусів нарушити спокій у цьому обширі, щоб забезпечити свої інтереси й ізраїльське мирне населення перед ракетними атаками з боку партизан. Дипломатичні джерела стверджують, що З'єднані Стейти Америки роблять усі заходи, через свої амбасади в Тель Авіві, Бейруті і Дамаскусі, щоб знову привернути мир в Левані, який може дуже легко довести до нової ізраїльсько-арабської війни і знищити усі надії на мир на Близькому Сході.

Відносини між ЗСА і СССР поправилися — каже Брежнєв

Москва. — Генеральний секретар ЦК КПСС і голова Президії Верховної Ради СССР Леонід І. Брежнєв одержав в середу, 9-го листопада ц.р., листа від президента Джіммі Картера, переданого йому американським амбасадором в Москві Малколмом Туном в часі окремої зустрічі, яка тривала понад годину часу. При цій нагоді совєтський верховода заявив, що відносини між З'єднаними Стейтами Америки і Совєтським Союзом поправились і є всі дані на це, що вони й в будучому будуть порпавлятися. Речник Державного департаменту у Вашінґтоні заявив, що послання Президента ЗСА відносилось до ювілейних святкувань 60-річчя большевицької революції в Совєтському Союзі, які розпочалися в понеділок, 7-го листопада. Державний департамент відмовився однак подати зміст листа для опублікування в пресі. Совєтське пресове агенство ТАСС натомість інформує, що Брежнєв, говорячи про „абсолютну зміну на краще у совєтсько-американських відносинах", мав також на увазі „твердий й незмінний курс совєтської мирної політики, спрямованої на поліпшення міжнародніх відносин". „Окрема увага, — заявляє ТАСС, була звернена на закінчення переговорів і підписання нового договору про скорочення стратегічної зброї, базованої на принципах раніших домовленостей". Загально сподіваються, що до підписання договору може дійти вже в найближчому майбутньому, може навіть на протягу кількох тижнів. Західні дипломати в Москві заговорили при цій нагоді про можливість зустрічі Брежнєва з президентом Картером, яка, правдоподібно, відбудеться на початку 1978 року, вже після підписання договору про стратегічну зброю. Не виключене, що така зустріч може відбутись навіть скоріше. Політичні спостерігачі висловили думку, що зустріч між Брежнєвим і Картером може відбутися в Західній Німеччині, куди вибирається совєтський верховода незадовго. Речники американської амбасади в Москві відмовились відповідати на запити, чи Малколм Тун порушував справу зустрічі у розмові з Леонідом Брежнєвим.

Британія не вишле амбасадора до Камбоджі

Лондон, Англія. — Ройтер інформує, що Велика Британія відмовилась вислати свого амбасадора до Камбоджі з огляду на те, що камбоджський уряд не шанує прав людини. Еван Луард, заступник державного секретаря в міністерстві закордонних справ, заявив, що Британія правдоподібно піднесе питання непошанування прав людини камбоджським урядом на форумі Організації Об'єднаних Націй, в комісії людських прав. Відповідаючи на запитання консервативних парляментаристів, Луард сказав, що про своє рішення не висилати амбасадора, уряд Великобританії повідомив Камбоджу ще 24-го жовтня ц. р. Речник міністерства закордонних справ Джеремі Торп заявив, що розвиток подій в Камбоджі нагадує часи знищення Сталіном „кулаків" і Гітлером жидів перед і в часі Другої світової війни. Він пояснив, що „кулаки" були багатші селяни в Совєтському Союзі, які були знищені тільки тому, що відмовились піддержувати сталінський плян колективізації сільського господарства.

ЛЮДСЬКІ ПРАВА В УКРАЇНІ БУДУТЬ ТЕМОЮ ПУБЛІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Клівленд. (мм) — Східньо-Европейський Інститут при Університеті Джон Керол, директором чкого є проф. М. Пап, і Українсько Американська Асоціяція Університетських Професорів влаштовують в Клівленді публічну конференцію з доповідями і дискусіями на тему людських прав в Україні. В конференції виступлять з доповідями чи візьмуть участь у дискусії професори (поазбучно) Ярослав Білінський, Ігор Каменецький, Михайло Пап, Андрій Фединський і Іван Фізер. Конференцію відкриє президент Університету Джон Керол. Конференція почнеться 19 листопада (субота) в год. 9:30 ранку в залях Університету Джон Керол. Організатори надіються, що українська громада Клівленду і околиці своєю участю конференцію ту підтримає.

В Маямі: Архиєрейська Служба Божа за поневолені народи

Маямі, Фльорида (Вероніка Цегельська). — Архиєпископ Римо-католицької дієцезії в Маямі на Фльориді, Преосв. Едвард А. Мек-Карті, перший в ЗСА започаткував молитовну акцію в справі поневолених народів, а зокрема за права людини, мир і справедливість.

Дня 17 жовтня 1977 відбулося урочисте Богослужения при співучасті 30 римо-католицьких священників і численних вірних різних етнічних груп. Українська католицька парохія в Маямі, як така, участи не брала, але старанням п. Миколи Ракуша на цю архиєрейську Богослужбу прийшло багато українців, які між поодинокими національними групами вирізнялися своїм числом і поставою, бо багато осіб і молоді прийшли у вишиваних строях чи сорочках.

Пані із Союзу Українок в Маямі внесли український національний прапор і встановили його почесну сторожу. Наш прапор разом з прапором інших національностей займав почесне місце в часі Богослужби перед вівтарем в катедрі.

Проповідь в справі прав людини виголосив о. Віктор Личко, вирізнюючи на першому місці Українську Католицьку Церкву і її мартирологію. О. Личко є добре обізнаний з проблемами Української Католицької Церкви і знає українську мову. Він, між іншим, згадував про своє знайомство з Блаженнішим Патріярхом Йосифом, з яким перебував на засланні в Сибіру.

Катедра була вщерть виповнена народом. Українська група роздавала вірним інформативну літературу у формі летючок, одна з яких мала інформації про Українську Католицьку Церкву в теперішньому її стані, а друга про проблеми українського патріярхату.

Українська делеґація відтак подякувала архиєпископові Мек Карті за цю започатковану ним акцію, та вручила йому інформативний матеріял. Місцеві телевізійні станції відтак вечором передавали відповідні звідомлення.

Пан Микола Ракуш є в Маямі головою 368 Відділу УНС і в українській групі взяла участь також велика кількість членів цього Відділу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли, незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата: на рік — $30.00, на пів року — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Московські диверсанти

Згідно з інформацією агенства Ассосіейтед Пресс, Москва вислала назад до Мадріду свого вірного і випробуваного васаля ген. Енріко Лістера, лідера окремої групи Комуністичної партії, яка не погоджується з політичною лінію теперішнього голови еспанської Компартії Сантіяго Каррільйо і вирішила проголосити йому і очолюваній ним Комуністичній партії „війну", після того, як комуно-московським верховодам не вдалося приборкати самостійницьких стремлінь темпераметного Каррілья. Лістер, приїхавши до Еспанії після 38 років перебування в Совєтському Союзі, де брав активну участь в політичному житті і добився ранґи генерала Червоної армії, відразу на летовищі розпочав критикувати Каррілья і теперішній провід еспанської Комуністичної партії, який, мовляв, „створює атмосферу ненависти між братніми організаціями і творить сепаратний комуністичний рух на Заході, т. зв. еврокомунізм, що не є згідне з загальними постановами комуністичних партій Европи". Лістер також заповів, що його завданням буде, після скликання крайового конгресу створеної ним, за допомогою Москви, комуністичної групи, оживити „справжній комуністичний фронт еспанських патріотів", які не погоджуються з політикою Каррілья, якого, до речі, Лістер назвав „політичним гангстером".

Виглядає отже, що Москва не тільки хоче засудити „еврокомуністів" і назвати їх прилюдно єретиками і відщепленцями та дискредитувати їх в очах комуністичного руху, що трапилось з Сантіяґом Каррільйо в Москві в часі ювілейних святкувань 60-річчя большевицької революції, але також перевести, при допомозі своїх п'ятиколонників, переворoти в комуністичних партіях на Заході, а якщо цей диверсійний плян з якихось причин не вдався б, то творити, побіч існуючих, промосковські групи комуністів, які підривали б основи існуючих компартій, особливо тих, які вирішили маршувати своїм власним шляхом до соціялізму і під своїми власними національними прапорами. Кремлівський ідеолог Михаїл Суслов уже раніше супротивлявся творенню „національної версії марксизму" і заповідав, що раніше чи пізніше ці „експерименти західніх товаришів" не знайдуть схвалення членів та будуть засуджені. Суслов називав навіть тих, хто на свій лад намагається інтерпретувати комуністичне вчення, „ворогами марксизму", бо такі сили (він не вживав слова „еврокомунізм"), „дискредитують правдивий соціялізм, вводячи на його місце буржуазний лібералізм".

З доручення кремлівських верховодів, критичну поставу до західніх комуністів, а зокрема до Марше, Берліґуера і Каррільйо, зайняли теж чехо-словацькі, німецькі, болгарські й інші ступайки, які твердять, що три згадані — французька, італійська і еспанська компартії, працюють на „користь західнього імперіялізму".

Немає сумніву, що ввесь цей відьомський танець і кампанію проти західніх „комуністичних єретиків" підняла Москва, що звідтіля йдуть у цій справі директиви і що це тільки початок московського наступу на непослушних співпартійців. Треба однак сумніватися, чи загострення совєтської кампанії проти „еврокомуністів" принесе позитивні для Москви користі, бо на Заході вже ніхто, навіть комуністи, не бажає собі „соціялізму" на совєтський зразок.

В НІМЕЧЧИНІ ЗАСУДЖЕНО ДВОХ ХОРВАТІВ ЗА НАМАҐАННЯ ВБИТИ ЮҐОСЛАВСЬКОГО КОНСУЛА

Діссельдорф, Західня Німеччина. — Німецький суд засудив двох хорватів-націоналістів на довгоречинцеві терміни в'язниці за намагання вбити югославського консула. Марка Карпана засуджено на 12 років, а Павла Перовіча на 10 років в'язниці. Консул Владімір Топіч, на якого два згадані націоналісти робили замах ще в червні 1976 року, оминув смерти і, після короткого перебування у шпиталі, повернувся знову до виконання своїх обов'язків в консуляті.

ПРАВДА І ВИДУМКИ

Пресові відгуки на ювілейні святкування в Римі

Рим (ВМ) — Італійська й міжнародна преса живо відгукнулася та коментувала участь й діяльність українців, що на початку жовтня перебували в Римі і вшанували подвійний ювілей Патріярха Йосифа — його 85-ліття та 60-річний ювілей його єрейських свячень. Було кілька моментів, на які звернула увагу преса та інші засоби зв'язку.

Непошанування гідности східніх патріярхів

30-го вересня на відкритті Папського Синоду єпископів в Сикстинській каплиці правили Літургію Папа і римо-католицькі єпископи в латинському обряді. Східні члени Синоду були лиш учасниками цієї Літургії. Для них передбачено досить невидні місця збоку, і тому, як подавала преса, в час Літургії три східні первоієрархи: патріярх мельхітів Максим У Гакім, сирійський патріярх Павло II Хейко та наш Блаженніший Йосиф залишили свої місця. Максим У висловив невдоволення перед аранжерами за неґідне трактування голів з'єднаних Церков. Вони виправдувалися, що не передбачували в цій Літургії участи східніх, і що це був „протоколярний недогляд". Перепросили патріярхів і в час сесій Синоду їм запропонували гідні місця перед римськими кардиналами.

Преса, очевидно, піднесла цей інцидент, переяскравлюючи, а подекуди й викривлюючи його перебіг. Наприклад, деяка преса писала, що це так запротестував лише кард. Сліпий; інші писали, що три первоієрархи „відмовилися" з Папою служити Літургію тощо. Факти цього епізоду відбулися, як ми їх подали. Не йшлося тут про амбіцію східніх патріярхів, а тільки про оборону гідного стану їхніх Церков.

Радше злобно і неправдиво написав про ці справи такий авторитет, як Федеріко Алессандріні в „Ди Нешенел Католик Реджістер" (16 жовтня). Він дослівно написав таке:

„Виразно незгідливо прозвучало становище українців католиків східнього обряду. Їхній провідник, кард. Йосиф Сліпий, відмовився співслужити Літургію в латинському обряді на відкритті Синоду; до нього приєдналися три інші східні патріярхи. Коли впорядники прохали його сісти не поряд служителів, але за ними, він залишив Сикстинську каплицю".

А далі цей же інформатор з Ватикану подав таке:

„Українці католики також нарушили порядок в час загальної папської авдієнції наступної середи своїми викриками за патріярхат. Апостольський Престіл відмовився задоволити постійні прохання українців католиків щодо створення українського патріярхату з осідком у Львові, що є осідком кард. Сліпого. Апостольський Престіл уважає, що з уваги на те, що кард. Сліпий не може повернутися до свого осідку, який є в Совєтському Союзі, тому він також не може очолювати такий патріярхат".

Залишаючи на боці тенденційний коментар Алессадріні (він не раз уже про нас так „прихильно" висловлювався) щодо Блаженнішого Патріярха і патріярхату, відмітимо дві очевидні видумки автора, а саме, що Блаженніший „відмовився" служити (його взагалі не прохали!), і друге — що загальна авдієнція була нарушена „викликами" українців. Нічого подібного не було.

Публічні маніфестації за Патріярхат

В неділю, 2 жовтня, група українських прочан, головно з Англії, зібралася на площі Св. Петра в час папського благословення народу о 12-ій год. Ця група мала два транспаранти з гідними написами. На одному було прохання до Папи про визнання українського католицького Патріярхату, а на другому — заклик боронити переслідувану Церкву та ісповідників віри. Знову преса, італійська й закордонна, підхопила й цей інцидент, реферуючи його назагал об'єктивно. Речники маніфестації сказали, що вони мали готовий меморіял, що його хотіли цими днями пред'явити кард. Війо, але він чи його представник відмовилися прийняти українську делегацію.

Був ще інший епізод, а саме, в середу, 5 жовтня, коли в час папської авдієнції група українських прочан так само піднесла подібний транспарант. Впорядники швидко підійшли до маніфестуючих і відібрали від них цей напис. І знов преса підхопила цей інцидент та про нього писала, як про домагання українців визнати Патріярхат, від чого Папа вже кілька разів відмовився та заперечив вживаний Блаженнішим Йосифом титул „Патріярха Києво-Галицького" („Фіґаро", „Корріере делля Серра").

Пресова конференція УПСО

На закінчення ювілейних святкувань в пошану Патріярха Йосифа відбулася пресова конференція, організована з рамени Українського Патріярхального Світового Об'єднання. Конференцією провадив і давав відповіді на питання журналістів д-р В. Маркусь разом із о. д-ром І. Гриньохом, мгр Е. Піддубчишин і д-ром В. Косиком. Взяло участь в конференції понад двадцять чужих журналістів, кореспондентів італійських й закордонних газет та пресових агенцій, а також біля десяток українських представників преси.

Учасники одержали комунікати в мовах італійській, англійській і французькій. Також цими мовами відповідали речники УПСО. У висліді появилися різні інформації, головно міжнародних аґенцій: Ройтерс, Юнайтед Пресс Інтернешенел, Адженція Італія, АНСА, Нешенел Католик Нюз, Ажанс Франс Пресс, німецької католицької пресової агенції та окремих газет — французьких, німецьких, італійських, бразилійських і польських.

Зважаючи на те, що всі агенції подали свої комунікати, майже вся преса помістила вістки чи короткі нотатки про справи, порушені на конференції. На конференції було ствержено, що з боку Ватикану є намагання замовчувати справу ліквідації Української Католицької Церкви під Совєтами, а з другого — чиняться різні спроби більшого включення решток цієї Церкви в діяспорі у місцеві римо-католицькі спільноти, організатори конференції висловили сумнів, чи не завелику ціну платить їхня Церква за унію з Апостольським Престолом. Це підхопили деякі газети, і їхні інформації появилися з такими заголовками: „Українці католики загрожують схизмою" („Віта", 5 жовтня), „Українці погрожують зірванням з римською Церквою" („Інтеренешенел Дейлі Нюз"). Інші газети вже в самих заголовках звернули увагу на суттєвішу справу: „Українська Церква атакує політику Ватикану і Кремля" („Геральд Трибюн";, „Українці виявляють своє невдоволення становищем Ватикану в Београді" („Ле Монд"), „Українці домагаються заанґажування Ватикану в Београді" („Зюддойче Цайтунг"), „Українці пригадують Папі їх здушування Москвою" („Ді Вельт"), „Протест українських вірних в екзилю"

(Закінчення на ст. 4-ій)

Микола Бараболяк

„СИЛА" У МІЖНАРОДНИХ СТОСУНКАХ

II

Бачать совєти теж, що Захід „виграє" на Близькому Сході, в Португалії, Чіле, навіть у комуністичній Італії та Еспанії не завдяки перевазі у зброї, а тому, що Захід може оферувати економічно більше, чим Схід. В одній Анголі Схід був успішніший ніж Захід, але то тільки завдяки тому, що Захід не піддержав своєчасно справедливі вимоги народу Анголі проти колоніяльної держави.

В чому Захід показується сильнішим? А не в чому іншому, як у тому, що нині ніхто не переймається можливістю війни, а вся увага людства спрямована на покращання умов життя людини, де вона не жила б. Совєтський Союз — це погроза. Захід — це надія допомоги. Схід не всилі запевнити приличний стандарт життя навіть власному населенню, то як може він допомогти решті світу?...

Економічний фактор висувається отже нині як парамавтний чинник, що впливає і рішає про „силу" держав у міжнародних стосунках. Ніяка держава нині не є самовистачальна. Нема національних економік, бо вони так зазублюються, що нині панівною є міжнародна економіка. Вся надія на засипання прогалини між „ситими" і „голодними" світу у співпраці і допомозі сильнішими слабшим. Є віра, що коли такої співпраці і допомоги не буде „ситі" не встояться проти напору „голодних". В міжнародних стосунках мало б прийти до такого економічного вирівняння, яке спостерігаємо нині у межах держав.

І західній світ діє в тому напрямі. Такі установи як Світовий Банк, Монетарний Фонд, Генеральна Агенція Торгівлі і Тариф (GATT), Европейська Економічна Спільнота та подібні організації, не згадуючи вже про міжнаціональні приватні Корпорації, які причинюються до економічного розвитку відсталих країн, усе це чинники, які мають великий вплив на уклад міжнародних сил і в тому секрет, чому нині арабський світ, більшість африканських країн, та не менше південно-американських народів, не згадуючи вже навіть про країни південної Азії, схиляються у бік Заходу. Вони тямлять, що той Захід сильніший, бо має ресурси для конструкції, а не знищення. Совєтський Союз ресурсами на знищення нікого не захопить, особливо ж коли світ свідомий того, що тільки зумашедший міг би зважитись на знищення світу ракетами.

Совєтський Союз розбудував свій індустріяльний потенціял. Але той потенціял є так однобічний, воєнно зорієнтований і так вичерпує ресурси СССР, що його розвиток не свідчить про „силу" СССР. Коли Кремль мусить купувати на Заході засоби прохарчування, коли совєтська технологія далеко позаду західньої, то як така „потуга" може вважатись потугою для здорово думаючої людини? Прикладу сателітських держав вистачить, щоб дати свідоцтво „силі" Сходу. Тому і не диво, що італійські і еспанські комуністи присягають на вірність Заходові, бо їх очі відкриті і вони розуміють, що творилося в Італії чи Еспанії, коли б вони увійшли у совєтську орбіту.

Совєтський Союз зачинає спроквола розуміти вагу економічного фактору у міжнародних стосунках. Останніми часами Брежнєв зачинає бути більш примиримим у розмовах про на конференції про загальне розброєння, а останньо сам заініціював проєкт про припинення нуклеарних випробувань. Масовість воєнного і людського матеріялу, якими Кремль намагається піднести статус СССР у міжнародному колі, показується непридатним критерієм. Якщо йдеться про масовість, Китай мабуть унедовзі зуміє надігнати СССР, а коли нині СССР має вищість над Китаєм, то завдяки вищости совєтської економіки над китайською, але не завдяки чому іншому.

Нині народи обсервують, студіюють, наслідують, аналізують. У міжнародних стосунках усе йшла гра і дальше вона йде. Правила гри міняються зі зміною обставин. Хто своєчасно не схопить сенсу укладу сил, той на шляху у долину. Для нинішнього світу важливі не слова, лозунги, не далекосяжні ідеї, а справа щоденного насущного.

Хто отже нині сильний? Зброх двох велетнів двополярного укладу сил примеркає. На місце тих двох сил творяться реґіональні центри, які лучить економічний інтерес. Запалити світ нуклеарною зброєю може нині так мініятюрний Ізраїль, як і широкоплечий СССР. Очевидно Вашінгтон і Москва є ще „силами" у міжнародних стосунках, але поруч них не є ними Гавана, Бонн і навіть Єрусалим. Спричинити трагедію може нині Бегін, чи Кастро, так як і Брежнєв. Але найкращі надії на покращання життя людини і її стандарту життя. Світ покладає на тих, що можуть забезпечити людину хлібом.

Здорова економіка є тим фактором, що робить нині народи і держави „сильними" у міжнародній спільноті. Ідеології, зокрема ці „made in Moscow" не викликують захоплення і не дають запоруки „сили", хоч би підкріплені не знати якими сильними ракетами і фльотами. Сильна економіка і світова потуга нині сильніші.

Це треба і нам брати до уваги, коли дивимось на наше майбутнє. Збройний потенціял тратить вагу. Тому може і нам почати говорити про підготову до „збройних виступів". Нинішній світ, не той, що був у 1918 р., чи у 1941 р. Чи навіть був ним тому десять літ, якщо йдеться про міжнародні „сили", її центри і її зміст.

(Кінець)

З НАШИХ БУДНІВ

НЕЗАБУТНЯ ЛЕКЦІЯ

Я донині не забув лекції українознавства, що її дав мені покійний професор Ілля Витанович, і то на годині... історії кооперації! Наша кляса, пригадую собі, написала тоді задачу, або, як тут кажуть, „папір", на тему: „Розвиток кооперації на західньо-українських землях по світовій війні". Покійний професор забрав наші „папери" додому, а на наступній своїй лекції зробив обговорення написаної нами праці.

Кладучи переді мною мій елярорат, професор Витанович поставив мені несподівано таке питання:

— Слухайте, приятелю, як то властиво було: чи українська кооперація щось у вас украла, чи ви щось украли в української кооперації?

Я видивився на професора, по-народному сказавши, як теля на мальовані ворота і забув, як то кажуть, язика в роті... Не знав, що маю відповісти.

— Ну, читайте, що ви тут написали в цьому розділі, — продовжав професор. — „Укр. кооперація дала великий вклад у розбудову економічного"..., — і так далі, і так далі. Скажіть, що означає оце ваше — „укр."?

— Українська, пане професоре, — відповів я зніяковіло.

— То чому ж ви не написали — „українська"? Чи вам пера було жаль, чи шкода місця у вашому зшитку?... Затямте собі раз і назавжди, — звернувся професор Витанович вже до цілої кляси, — що ніколи так не скорочується слів „український", „українська", бо це вияв непошани до власного національного імени і до народу, з якого ми походимо! І так скорочують нас та обрізують з усіх боків наші, з дозволу сказавши, сусіди, а коли ми ще й самі зачнемо себе скорочувати, то що з нас тоді залишиться?...

Слова сл. п. д-ра Іллі Витановича, незабутнього мого професора, пригадуються мені кожного разу, коли бачу на сторінках нашої преси, і то часто в заголовках! — оте дивовижне скорочення — „укр." Я довго вагався, чи звернути увагу на цю аномалію шановних колег за фахом та всієї пишущої братії, думаючи, що в цій матерії забере колись слово хтось більш компетентних за мене, тобто якийсь мовознавець, що їх у нас так багато, хоч бери під рубель. Сподіваюся, що хтось з тих вчених мужів скаже тепер своє вагітне слово, після цієї „провокації"...

Ікер

Проф. д-р М. Біда

ПРОФ. БОРИС М. МАРТОС

(1)

Насамперед мушу відмітити, що я маю велику честь у цій скромній посмертній згадці накреслити заслуги і вклад св. п. проф. Бориса Миколовича Мартоса для України, українського народу й української вільної науки.

Св. п. проф. Б. Мартос був не тільки визначним науковцем, але також і справжнім політиком і громадським діячем. Познайомився я з проф. Б. Мартосом у 1946 р. у Мюнхені в Німеччині в Українській Високій Економічній Школі, де тоді пок. проф. Мартос був ректором тієї Високої Школи, а при цьому при іспитах ставив до студентів дуже високі вимоги. Одного разу при іспитах з теорії кооперації, яку я вивчив напам'ять, почав ставити мені досить трудні питання, а я, обороняючись перед атакою, почав ставити йому питання, що очевидно йому не сподобалось, а при цьому він не знав, що я маю закінчений Педагогічний інститут. У дискусії він був дуже завзятий і впертий, але я постановив йому не піддаватися, а тому між нами зав'язалась дуже гостра й завзята дискусія...Якраз у цей час до кімнати ввійшов проф. Іван Замша, що був тоді ректором УВЕШ, і спитав про що тут йдеться, що така гостра дискусія? На це проф. Б. Мартос відповів: „не я йому ставлю питання, але навпаки — він мені ставить..." Тоді, відповідаючи йому, проф. І. Замша сказав: він уже на 6-му семестрі й має повне право ставити Вам питання, а Ви повинні йому відповісти...І так тоді дискусія почалася в 4-ій год. по полудні, але з огляду на те, що десь біля 7-ої год. вечора замикали школу, то ми вийшли на вулицю й перейшли на другий бік, де знаходився німецький цвинтар і продовжували дальше свою дискусію аж до 12-ої год. ночі так, що в результаті цього я спізнився на останній поїзд, який відходив до Міттенвальду, де я тоді замешкував. Від тієї гострої і завзятої дискусії проф. Б. Мартос став моїм добрим приятелем. Він опісля приїжджав до мене до Міттенвальду до табору, де приходив до мене проф. Микола Величківський, і в трьох ми вели досить завзяту дискусію на наукові і політичні теми.

Переїхавши до ЗСА, бував він у мене в гостях і тоді ми також вели розмови до пізньої ночі так, що моя дружина мусіла напоминати нас, що вже найвища пора йти спати...

Що відноситься до персональних даних св. п. проф. Б. Мартоса, то з достарчених ним самим для мене матеріялів про його життя та політичну, наукову і громадську діяльність дізнаємось, що народився він 20 травня 1879 р. (стар. ст.) у містечку Градизьк, Полтавська область, у старовиннім козацькім роді, де в початках XYII ст. із цього роду походили: полковий обозний лубенського полку — Павло Мартос, що один час був наказним лубенським полковником (1728), також визначний скульптор Іван Петрович Мартос (1750—1835) і письменник Іван Романович Мартос (1760—1831), що був кабінетним секретарем у графа К. Г. Розумовського та історик Олексій Іванович Мартос (1790—1842), а також приятель Тараса Г. Шевченка — П. Мартос.

Проф. Борис М. Мартос закінчив у м. Лубнях клясичну гімназію із золотою медалею, а в 1908 р. математичний відділ харківського університету. По закінченні університетських студій молодий абсольвент Б. Мартос хотів викладати в університеті, але з огляду на його революційну діяльність не мав змоги працювати науково тому, що тодішня російська царська влада заборонила йому викладати на університетах.

З огляду на такі несприятливі обставини, молодий абсольвент Б. Мартос рішається куди йому спрямувати свої набуті знання так, щоб якнайбільше прислужитися своєму рідному народові. При цьому, ще треба відмітити, що в ті часи в тодішній російській імперії в сільському господарстві ще видно були сліди застарілого февдального порядку, а промисловість була щойно в першій стадії свого розвитку, тож у зв'язку з цим наші бідніші селянські маси терпіли нужду й недостатки тому, що вони тоді вели свої господарства застарілим, екстенсивним способом. Головною причиною було те, що вони не були спроможні належно пристосуватись до нових форм вільної капіталістичної господарської системи, яка вже вимагала освіти і знання ведення свого господарства інтенсивним способом.

Тож серед таких невідрадних обставин у тім часі жила більшість наших селян. Молодий абсольвент університету,. Б. Мартос, бувши близько цього нещасного та несвідомого народу, рішився присвятити своє знання, досвід і працю власне для піднесення на вищий життьовий рівень поневолений чужим імперіялізмом нарід. Перед молодим тоді Б. Мартосом зроджувались різні думки, в який спосіб найкраще він може прислужитись і допомогти знедоленому народові.

В тодішній російській царській імперії велася завзята боротьба марксистів проти ліберального народництва. Ця боротьба почалась ще в кінці XIX ст., коли прихильники марксистської ідеології старалися всякими способами переконувати інакомислячих про правильність марксистської філософії. Очевидна річ, що тоді багато нашої інтеліґенції повірило в правильність марксистської ідеології та її економічні концепції. Але тоді також були деякі більш свідомі та вчені люди, які розуміли і визнавались у неправильності марксистських економічних концепцій, а тому старалися протиставитись цим доктринам, що їх наполегливо поширювали марксисти. Ще в 1893 р. у тодішній Росії було опубліковано багато статтей, які здорово критикували Марксове вчення про суспільно-економічну справедливість. Статті були написані такими визначними економістами, як Кривенко, Михайловський, Южаков та ін.

І так тоді в обороні марксистів виступив Ленін. В 1894 р. у праці п. з. „Що таке друзя народу й як вони боряться проти соціял-демократів" він намагався обороняти принципи марксизму. Очевидно, що ці його праці були спрямовані в першу чергу проти Михайловського, Кривенка, Южакова та ін. Ленін всіма силами намагався доказувати та ідеалізувати правильність марксистських принципів та громити новий суспільно-економічний капіталістичний лад.

Ще в роках від 1905—1907 марксисти на чолі з Леніним дуже багато писали про марксизм, розмальовуючи його економічні концепції в найгарніших красках, обіцюючи робітникам і селянам дійсний рай на землі. Тож нічого дивного, що тоді молоді люди, а особливо студенти, захоплювалися марксівською ідеологією тому, що вона давала надії на покращання життьових обставин та умов у тодішньому безправстві та примітивізмі робітничих і селянських господарських відносин. Очевидно, що тоді молодий і недосвідчений ще Б. Мартос, бувши гімназійним студентом, також, як це тоді було в моді, захоплювався цією новою ідеологією марксизму, яка обіцювала стільки нових надій і справедливого ладу на світі. Кожна нова ідеологія захоплює молодих людей, а головно студентів тоді, коли вона при допомозі нелегальних книжок та різних брошур потаємно кольпортується серед молодих студентів, які в ім'я суспільної справедливости стають на шлях революційних чинів і боротьби за краще майбутнє.

Але не так воно було з молодим Б. Мартосом після закінчення харківського університету. Як це він мені розказував, в ті часи, ще доті, коли він був студентом у харківському університеті, він тоді запізнався з так званим „артільним батьком" — М. Левитським, який на нього вплинув, розказуючи йому про те, як можна багато зробити для нашого поневоленого українського народу, щоб поправити їхнє незавидне матеріяльне положення, пропаґуючи серед них ідею кооперації, а при цьому здійснювати кооперативні принципи на практиці через розбудову споживчих і промислових кооператив та через поглиблення в масах суспільно-економічних та освітніх знань.

І так під впливом кооперативних кличів і революційних настроїх у тодішній російській царській імперії молодий Мартос переймається революційними ідеалами, які обіцювали національне, соціяльне й економічне визволення українського народу, а тому він, у захопленні ідеєю справедливого ладу, зближається до групи українських соціял-демократів, а опісля стає членом тієї організації. Молодий абсольвент університету, тоді ще навіть не припускав, яку історичну й наукову ролю прийдеться йому відіграти в грядущих подіях, які невмолимо зближалися, як розбурхана стихія серед морських хвиль.

[Продовження буде]

ГРАФІКА ЧОТИРЬОХ МИСТКИНЬ В ДОМІ УККА—СУА

Ню Йорк, Н. Й. — В суботу, 19-го листопада о год. 4-ій по полудні в залі УККА—СУА, 203 Друга евеню, буде відкрита виставка графіки, влаштована 64 Відділом СУА. Беруть участь: Христина Головчак-Дебарри, Слава Ґеруляк, Ольга Марищук і Марта Навроцька. Тому, що ця виставка має на меті познайомити ближче громадянство з тим видом мистецтва, мисткині в часі відкритт пояснять свої праці і переведуть показ різних технік відбивання. Виставка триватиме від 19-го до 27-го листопада і її можна оглядати в годинах: в

неділю 12 — 5-ої
в п'ятницю 5 — 7-ої
в суботу 1 — 6-ої.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
Товариства за Патріярхальний Устрій Української Католицької Церкви в Джерзі Сиві, Н. Дж.
відбудуться
в неділю, 20 листопада 1977 р., о год. 3 по пол.
в Українськім Народнім Домі
92 Фліт вул., Джерзі Сиві, Н. Дж.

Просимо всіх Членів, як рівнож всіх заінтересованих долею нашої Церкви взяти участь.

УПРАВА

Дня 10-го листопада 1977 р. по довгій хворобі, упокоївся в Бозі

бл. п. Інж. ТЕОДОР ВОВЧ-ВОВЧИНА

Тіло Покійного спочиває в похоронному заведенні Henry Stok, 132 Newbridge Rd., Hicksville, L.I., N.Y.

ПАНАХИДА — в неділю, 13-го листопада 1977 року, о год. 7-ій веч.

ПОХОРОН відбудеться 14-го листопада 1977 р., о год. 10-ій ранку з того ж похоронного заведення на цвинтар в Hicksville, N.Y.

В глибокому смутку —
ДМИТРО ЗАГРАЙ — приятель

Ґоловна Рада Наукових Товариств ім. Шевченка
у смутку сповіщає усе Членство НТШ, що у п'ятницю, 4-го листопада 1977 року, на 60-му році життя відійшов у Вічність

сл. п.

ОЛЕГ ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ

член Контрольної Комісії Головної Ради НТШ, член Професорського Збору УВУ, видатний журналіст, публіцист, політик і учасник Визвольної Боротьби в часі Другої світової війни.

ПОХОРОН — в суботу, 12-го листопада 1977 року на Українському Православному Цвинтарі в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

Опечаленій Вдові, Донці, Синові та Внукові і всій Родині, як і Проводові Українських Націоналістів з приводу втрати свого Голови висловлюємо глибокі співчуття.

ПРЕЗИДІЯ ГОЛОВНОЇ РАДИ НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ ім. ШЕВЧЕНКА

З великим смутком повідомляємо Приятелів та Знайомих, що 2-го листопада 1977 року, відійшов від нас у Вічність, після тяжкої та невилікувальної недуги, заосмотрений Найсвятішими Тайнами, наш Найдорожчий та Невіджалуваний ЧОЛОВІК та БАТЬКО

бл. п. інж.-поручник

ВАСИЛЬ О. ПЕЧЕНЮК

нар. 1922 р. в м. Бобринці на Єлисаветградщині, правнук поміщика Івана Леонтовича, власника родового герба.

У глибокому смутку:
дружина — АННА
сини:
сотник ВАЛЕРІЙ з дружиною ОРІЯНОЮ
мгр ВОЛОДИМИР
ВІТАЛІЙ

ПОДЯКА

Щиро дякуємо Приятелям та Знайомим з Кентону та з-поза Кентону, які взяли участь в похоронних обрядах та на свій кошт зробили поминальний обід по Покійникові.

Нехай Вас всіх, наші Дорогі, Господь Бог нагородить сторицею за Ваші добрі та золоті серця.

РОДИНА

ПОДЯКА

З волі Всевишнього, 19-го жовтня 1977 року, відійшов несподівано у Вічність в Пармі, Огайо, на 69-му році життя, наш Найдорожчий ЧОЛОВІК, ТАТО та ДІДУСЬ

бл. п.

ОЛЕКСІЙ ЗАХАРОВИЧ КАПУСТЯНСЬКИЙ

Цією дорогою висловлюємо свою щиру подяку всім Дітям і Членам Родини, які поспішили з далеких сторін Америки, щоб відправити Покійного на місце Вічного Спочинку.

В першу чергу дякуємо о. Ганкевичу, настоятелю собору св. Володимира, до якого належав Покійний. Ми дякуємо Вам Отче, що Ви виявили стільки теплоти до нас, не шкодуючи ні часу, ні труду, а старались якнайкраще допомогти нам в наших тяжких хвилинах. Дякуємо Вам за відправлення Панахиди, похоронні відправи та прощальні слова. Дякуємо діяконові Марцинюку, о. Коваленку за участь в Панахидах. Щиро дякуємо хорові, диригентові п. Сідельникові, п. Черниш і всім Тим, що своїми чудовими голосами підсилили хор під час похоронних відправ.

Наша сердечна подяка нашим Приятелям і Сусідам, що висловили своє співчуття і поміч для нас.

Щира подяка всім Тим, що надіслали чудові квіти і обложили домовину Покійного.

Безмежно дякуємо Всім, що висловили нам співчуття усно, листовно і телефонічно.

Дякуємо Всім, що підтримали нас морально і матеріяльно в нашому болючому горі.

Дякуємо всім Вам, що так численно прийшли попрощати Покійного і відпровадити на Вічний Спочинок, що з Вас багато не пішли до праці, а вшанували Покійного Олексія.

Ще дякуємо о. Ганкевичеві, п. д-рові Богданові Футесві, п. інж. Фур, п. Черниш, п. Мількові та п. Добронocy, що згадали Покійного теплим словом.

Нехай Всевишній Господь нагородить Вас всіх сторицею.

Дружина МАРІЯ з Родиною

З Апостолесу до Енкарнаціону

Дня 15-го жовтня ц. р. із Апостолесу, Арґентина, провінція Місіонес, вибралася група нашої молоді до Енкарнаціону у Парагваю. Проводив їм о. В. Ковалик, ЧСВВ і дві старші особи. Ціль поїздки-пізнання краще сусідньої держави, другого міста в Парагваю — Енкарнаціону, нав'язання знайомства з нашою молоддю в Парагваю та у гарнім, новозбудованім сальоні Т-ва „Просвіти" показати наші українські танці, що їх вивчила Апостолівська молодь.

В год. 9-ій вечора почався виступ. Присутніх було досить мало, бо падав дощ і погода була дуже непевна, а в Парагваю є строга заборона їздити пільними дорогами під час дощу. На початку о. В. Ковалик, ЧСВВ. привітав о. д-ра Любомира Гузара, що з Риму сюди загостив, о. Ісидора Васіка — місцевого настоятеля ОО. Студитів, о. Йосифа Ріссінгера — місцевого пароха українців-католиків і о. протоієрея Миколу Щербака — місцевого душпастиря православних українців, і всіх присутніх на залі від балетної групи „Весна" з Апостолесу. Члени балету — це середньошкільники, а деякі з них є стипендистами Союзу Українок Америки.

Відтак проходили з успіхом і запалом танець за танком, а було їх 17. Охоти до танцю і приємного виконання додавала оркестра „Чотири Аси", що приїхала з балетом. Танці були виконані бездоганно, а публіка нагороджувала кожний танець рясними оплесками.

По короткій перерві виступили інтернатки Колеґії св. Ольги, що її провадять Катехитки Пресв. Серця Христового під умілим проводом панни Михайлини Стружак. Їм також акомпаньювала оркестра „Чотири Аси". З гарним успіхом вони виконали кілька танків, а публіка грімко нагородила їх оплесками. Тут треба зазначити, що Катехитки в Парагваю вже працюють понад 10 років. Вони вчать нашу молодь і дітвору не тільки релігії й обряду, але і своєї культури, своєї мови, пісні, танку, вишивання, звичаїв. Під цю пору приходить до них на навчання понад 30-ро дітвори й молоді. Вони навчають так в Енкарнаціоні, як і по колоніях. Їхній невтомний помічник — це о. Йосиф Ріссінгер, скромний, безпретенсійний німець з уродження, а, можна сказати, українець душею. Він полюбив наш обряд, мову, звичаї, прийняв наш обряд і обслуговує ревно українців католиків в Енкарнаціоні і по колоніях. Він, властиво за свої гроші, випрошені з Німеччини, побудував уже дві церкви, одну в Кармені, де сьогодні перебувають і працюють ОО. Студити, другу величаву, у східньому стилі збудував минулого року в Кармені, й одну каплицю на „Сондовій". Отець протоієрей Микола Щертак працює ревно між нашими православними братами в Енкарнаціоні й по колоніях, і є парохом гарної церкви св. Юрія Переможця в Енкарнаціоні.

Коли інтернатки Катехиток скінчили свою програму, тоді продовжував свій виступ балет „Весна". По закінченні на сцену вийшов о. протоієрей Щербак і щирими та теплими словами подякував балетові „Весна" за гарне виконання танків, за плекання свого рідного й заохотив до дальшої праці в тім напрямі. Він сказав, що у виконаних танцях не було штучности, а навпаки вони випливали природно з української душі. Відтак була забава при оркестрі „Чотири Аси". В неділю вранці, 16 жовтня, по сніданку у Колеґії св. Ольги, усі вибрались щасливо до Апостолесу.

В. К.

Замість квітів на свіжу могилу

о. крилошанина Петра Чавса

складають на цілі НТШ у ЗСА суму 10.00 долярів

Рочестер, Н. Й. Юліян і Ярослава КУШНІРІ

Організація Оборони Чотирьох Свобід України
1-ий Відділ в Нюарку-Ірвінґтоні, Н. Дж.

з глибоким смутком повідомляє своє Членство та все Українське Громадянство, що в суботу, 29-го жовтня 1977 року в Мюнхені, Німеччина, на 73-му році життя, відійшов у Вічність

сл. п.

Проф. СТЕПАН ЛЕНКАВСЬКИЙ

співтворець Націоналістичного Руху, учасник 1-го Конгресу Українських Націоналістів, колишній Голова Проводу ОУН.

Український Народ утратив Великого і Непохитного Борця за Волю України. Хай чужа земля буде Йому легкою, а пам'ять про Нього нехай вічно живе в наших серцях.

Проводові ОУН та Друзям Покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Управа Відділу

З великим і невимовним жалем повідомляємо всіх наших Членів та все Українське Громадянство, що дня 4-го листопада 1977 року, відійшов у Вічність в Торонті, Канада

сл. п.

ОЛЕГ ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ

Голова Проводу Українських Націоналістів, довголітній головний редактор „Українського Слова" в Парижі, кол. шеф штабу Української Повстанської Армії на Волині, політв'язень концентраційного табору в Саксенгавзен, визначний журналіст і публіцист.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Об'єднання Українських Академічних і Студентських Товариств ЗАРЕВО

Український Визвольний Фонд в ЗСА

з глибоким смутком повідомляє Членство та все Українське Громадянство, що 4-го листопада 1977 року, на 60-му році життя, відійшов у Вічність

сл. п.

ОЛЕГ ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ

Голова Проводу Українських Націоналістів, учасник Визвольної Боротьби у Другій світовій війні, довголітній редактор „Українського Слова" в Парижі.

В смутку хилимо свої голови і висловлюємо найглибше співчуття Проводові Українських Націоналістів, ВШановній Дружині, Доні, Синові і Родині.

ПОХОРОН — в суботу, 12-го листопада 1977 року, о год. 9:30 ранку в Церкві-Пам'ятнику в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Крайовий Комітет

ЕКЗЕКУТИВА ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ МУН

з глибоким смутком повідомляє Українське Громадянство та своє Членство, що 4-го листопада 1977 року, на 60-му році життя, відійшов у Вічність

сл. п.

Ред. ОЛЕГ ШТУЛЬ-ЖДАНОВИЧ

Голова Проводу Українських Націоналістів.

Відійшов незламний борець за волю України та права Української Людини, учасник Визвольно-Революційної Боротьби в Другій світовій війні.

Хай духові вартості Його залишаться нам до наслідування, а чужа земля хай буде Йому легкою!

Пам'ять про Нього житиме вічно між нами.

В смутку хилимо свої голови і висловлюємо найглибше співчуття ВШановній Дружині, Доні, Синові, Внукові і Проводові Українських Націоналістів.

ПОХОРОН — в суботу, 12-го листопада 1977 року, о год. 9:30 ранку в Церкві-Пам'ятнику в Бавнд Бруку, Н. Дж.

ЕКЗЕКУТИВА ОУМ — МУН

ВЕРХОВИНИЙ СУД...

(Закінчення зі ст. 1-ої)

3, з яким ознайомив Василя Барладяну.

На протязі кількох місяців Руденко отримав, для передачі на Захід, від Л. Сірого, В. Барладяну та інших матеріали антирадянського змісту.

Розглянувши справу Миколи Руденка, виїздна комісія Донецького обласного суду 1 липня 77 засудила Руденка Миколу Даниловича за статтею 62К.К. УРСР до 7 років ув'язнення, з подальшим відбуттям п'ятирічного заслання.

Тихий Олексій Іванович 1926 року народження, 2 рази відбував покарання за антирадянську діяльність, але на шлях виправлення не став. На протязі багатьох років поширював в усній і письмовій формі наклепницькі вигадки, які паплюжать радянський суспільний і політичний лад.

В 74 році надіслав до редакції газети „Радянська Донеччина" антирадянський твір „Проблеми русифікації". Не дочекавшись відповіді, пішов до редакції, де почав нав'язувати свою точку зору працівникам редакції.

В 76 році Тихий надіслав до прокурора Донецької області лист, в якому брехав на радянську прокуратуру. Заводив в трамваї, автобусі, кінотеатрі та в інших громадських місцях розмови антирадянського змісту.

Тихий агітував свого сина з дружиною покинути Москву і оселитись на Україні. Тихий був членом так званої Групи Сприяння Виконанню Гельсінкських Угод, і підписував всі матеріяли, що видавались групою.

В грудні 76 року, при обшуку в будинку Тихого, було знайдено вогнепальну зброю.

Виїздна комісія Донецького обласного суду визнала Ол. Тихого винним за ст. 62 К.К. УРСР, і присудила до 10 років ув'язнення, з відбуттям п'ятирічного заслання.

Голова Суду зачитує цитати з касаційної скарги Миколи Руденка до Верховного Суду УРСР:

Винним себе не визнаю, оскільки мої дії були у відповідності з радянськими законами...

З усіх мені пред'явлених звинувачень не погоджуюсь:

1. Що моя дружина Раїса брала участь в друкуванні і розповсюдженні інкримінованих мені матеріалів.

2. Зі змістом Меморандуму ч. 3 Барладяну не ознайомлював, як це зазначено у вироку.

...Якщо я в чомусь і помилявся, то в майбутньому, відмовився би від цих помилок.

Голова зачитує цитати з касаційної скарги Олекси Тихого до Верховного Суду УРСР:

Себе винним не визнаю, вважаю, що до мене були грубо порушено КПК, оскільки мене до суду тримали без ордера на арешт...

...Суд ні про що не прошу, оскільки знаю, що прохати безкорисно, від адвоката відмовляюсь...

Вимагаю справедливости...

Далі виступила з промовою адвокат:

Микола Руденко не хлопчик, який може каятись. Це людина похилого віку з багатим життєвим досвідом і зміняти свої переконання так швидко не може. Хоч у нас за переконання не судять, а судять за певні дії, як він багато де в чому помилився.

Суд повинен врахувати, що жаден свідок не давав показів проти. Все слідство трималось на зізнаннях самого Руденка. Наприклад, хто міг знати про розмову Руденка з Ясенем. Б. Ясень показів не давав, значить сам Руденко все відверто розповідав. Суд цієї обставини не врахував.

Руденко — учасник Вітчизняної війни, інвалід, він проливав кров за Батьківщину і ворогом ніяк бути не може.

Руденко написав багато творів, які прославляють наш народ, досягнення нашої країни. Він тривалий час був секретарем парторганізації Спілки письменників України. Микола Руденко мав ряд урядових нагород, інвалід великої Вітчизняної війни, він тяжко хворий і потребує медичної допомоги. Характеристика Руденка записана в 47 томі на сто сторінках.

Суд не врахував цих всіх обставин, призначивши вищу міру покарання за ст. 62 як до рецидивіста, не врахувавши того, що перша судимість у Тихого була погашена до звершення злочину.

Тому прошу суд зм'якшити вироки, щодо Тихого і Руденка.

Промова прокурора була виголошена добре поставленим артистичним голосом.

Мені боляче, що Микола Руденко — „добрий письменник" став на шлях злочину. Ніщо не може виправдати зраду Батьківщини. Руденко став на шлях підриву нашого суспільства і ніякі минулі заслуги цього не виправдають. Міра покарання до Руденка застосована вірно.

Олекса Тихий — небезпечний державний злочинець, який 2 рази відбував покарання, і на шлях виправлення не став. Я вважаю, що міра покарання до нього застосована навіть м'ягко.

Ніяких порушень КПК у відношенні до Тихого не було. Все проведено в відповідності з законом.

Після годинної перерви зачитали вирок:

Верховний суд, розглянувши справу Руденка і Тихого, підстав для зміни вироку обласного суду не знайшов.

Відзначення Листопадових Роковин і 35-річчя УПА в Ню Гейвені

Ню Гейвен, (М. Я.). — Старанням Українського Конгресового Комітету Америки, Відділ Ню Гейвен, врочисто відзначив 59-ту Річницю проголошення Західньо-Української Народної Республіки і 35-ту Річницю Української Повстанської Армії.

В суботу, 29-го жовтня відбулася Святочна Академія. По відспіванні українського Національного гимну програму Академії відкрив д-р Михайло Снігурович, віцепрезидент УККА і голова місцевого Відділу УККА. Святочну промову виголосив Володимир Мазур, віцепрезидент УККА та голова Української Народної Помочі, передаючи на вступі привіт від Президії Екзекутиви УККА та признання Відділові УККА і цілій громаді за її працю для української справи.

В мистецькій частині виступив дівочий хор „Жайворонки" Осередку СУМА ім. ген.-хор.Т. Чупринки в Ню Йорку, який під диригентурою Л. Стругацького та при фортепіяновому акомпаньяменті Х. Зубрицької-Янг відспівав у трьох виступах дев'ять пісень.

Поміж виступами хору мгр Ліда Хома продеклямувала: „Україні" — Слова на день Листопадових Роковин О. Г. і „Мій батько" — М. Ситник та Богдан Катречко, студент університету, відіграв на фортепіяні „Пісню" і „Прелюдію" В. Барвінського. Академію закінчено відспіванням „Не пора". Всі точки програми були на належному мистецькому рівні. Мгр Л. Хома деклямаціями прикувала увагу публіки, а віршем „Мій батько" зворушила її до сліз. „Жайворонки" зачарували залю своїм чудовим співом, яка нагороджувала кожний їхній виступ довготриваючими оплесками.

Хор цей під вмілим керівництвом Л. Стругацького та при вправному, дискретному супроводі Хризанти Зубрицької-Янг-це справді високовартісна мисецька одиниця. У неділю, 30-го жовтня відправлено Служби Божі в намірені Українсього народу та Панахиди за Героїв, в яких взяли організовану участь Пласт, СУМА, та кол. вояки І Української Дивізії УНА. (Усі із прапорами).

256-ий Відділ УНС пожвавлює працю

Рівергед, Н. Й. — З метою пожвавлення організаційної праці і активізації місцевих українців, Управа місцевого 256-го Відділу Українського Народного Союзу, Т-во св. Івана Хрестителя, президію якої очолюють Василь Недошитко — голова і Кирило Безковайний — секретар, влаштовує в суботу, 12-го листопада ц. р. в залі ресторану „Бірчвуд" при 512 Пуласкі вулиця, вже другий з черги бенкет і забаву з мистецьким виступом Українських Тонцюристів з Асторії під керівництвом Олени Оприско. Головним промовцем на бенкеті буде пані Марія Душник, заступниця головного предсідника УНС. Коротке привітальне слово виголосить також Аллен М. Сміт, місцевий керівник міської управи. До танців пригравагиме оркестра Б. Вітковського.

ПРАВДА І ВИДУМКИ

(Закінчення зі ст. 2-ої)

(„Іль Джорнале"). Деякі газети звернули увагу на справу Патріярхату, і це відбилося вже в заголовках вісток: „Відновлено вимогу за український Патріярхат" („Іль Темпо"), „Українці настоюють на Патріярхаті" („Іль Маттіно"), „Звеличали жертву кард. Сліпого" („Рома").

Таки чи інші вістки попали майже до всієї світової преси. Довідуємося, що були вістки в англійській, канадській, еспанській, бразилійській, голляндській, югославській, а навіть у польській режимовій пресі. Деякі присутні журналісти заповіли статті у своїх журналах. Лише в одному місті Чікаго були згадки про ці справи в місцевих англомовних щоденниках „Чікаго Трибюн", а також в „Сан Таймс", як також у польському щоденнику „Дзєннік звйонзкови" (6 жовтня) п. н. „Українці католики оскаржують".

Виступ Ватикану на Београдській конференції і друга пресова конференція українців

В три дні після української пресової конференції Ватиканський делегат на Београдській конференції виступив з несподіваною промовою, дипломатично засуджуючи політику релігійних репресій і заперечування свободи релігій в комуністичних країнах. Монсеньйор Сільвестріні підкреслив важливість Гельсінкських угод, головно, що стосується релігійної свободи. Він вирахував деякий поступ у становищі Церкви та пільги, які вона одержала. Проте, він недвозначно натякнув на положення тих релігійних спільнот, існування яких заборонено, зазначуючи, що стосується це католиків східнього обряду.

Преса швидко підхопила це становище, як рідке у практиці Ватиканської дипломатії. Без сумніву, було це позитивне ствердження представника Ватикану, а його вага тим більша, що Апостольська Столиця довго в цих справах „дипломатично" мовчала. Важко сказати, чи виступ монсеньйора Сильвестріні був спровокований останніми критиками українців, а чи був заздалегідь плянований. Однак, цілком певно, що постійні українські домагання явного і ясного становища від Ватикану у цій важливій справі мали певні наслідки.

В Римі була скликана друга українська пресова конференція, на якій виступали Владики Кир Ніль Саварин і Кир Іван Прашко. Вони висловили своє вдоволення з тону і змісту представника Ватикану. Тим вони висловили і становище Блаженнішого Патріярха Йосифа, що належно підкреслила преса. В цьому тоні подала свої коментарі агенція „Нешенел Католик Сервис", а також, італійська агенція АНСА.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!